

Új film

Aszex, avagy: Bálint Sándor emlékére

Sziránok és Titének

Hogy valójában ki is Cicciolina, gyermekkorában *Staller Ilona*, erre keresné *Hartai László* rendező a választ *Aszex* című filmjében. *Fogi (Fogarasi István)* és a *Tanár úr (Benke László)* arra készülnek, hogy Cicciolináról filmet készítsenek — magyar dublőrrel. Lányok között válogatnak. Marad három lány: Nagymerci, Kismerci és Mari. A Tanár úr zebegényi villájában pszicho-bulis körülmények között Nagymerci és Mari beadják a kulcsot, mert nem hajlandók „mindent megtenni” a szerepért. Kis-sé jellemző buta nyavalygásuk és nyavalygó butaságuk: ahogy egyikőjüknek a Tanár úr a Sziránokról és Titánokról mesél, felháborodik, és kikéri magának, hogy nem érdeklik őt a „Sziránok és Titének”, hanem konkrét dolgokat akar, amelyekből választ adhat. Fogi és T. úr Kismercivel Ró-

mába utazik Cicciolinához, hogy ott szembesüljenek. De a lényeg rejtve marad.

A filmben végighúzódik az a kettősség, amely a műfajból fakad: hol játékfilmet, hol pedig dokumentumfilmet látunk — ki-ki ízlése szerint válogathat. A színészek ezért egyszer szerepet játszanak, máskor meg önmagukat adják — mindenki a saját nevén szerepel. A film közben ötlet-szerű bevágásokat láthatunk Cicciolina múltjából. Talán ezen kockák között volt a megfejtés, amely az elején feltett kérdésre választ ad, még ha szimbolikusan is.

Cicciolina az orosz katonák között imbolyog, puszkát osztogat a délceg és megilletődött keleti vitézeknek. Majd, hogy a testének politikai súlya is legyen, valahonnét előemeli a béke-repülő szimbólumát, a fehér galambot. Cicciolina kezéből indul a madár, felszállna,

de csak verdes, mintha az előbbi érintés elorozta volna repülőtudományát, szárnyai össze-vissza kalimpálnak, majd leszáll egy mozgó orosz tank elé, és az eltiporja.

A film végén megjelenik maga a rendező is, hogy utolsó instrukciókkal lássa el Fogit: le kell törölni Cicciolina maszkját, és le kell teperni az ágyra; ez a bálványdöntés. Fogi azonban nem bírja lerántani Cicciolináról a leplet, csak magáról. Fogi meztelenül fetreng a felöltözött „művésznő” előtt, és tehetetlen és neveltséges. Ahogyan a film is, nem a szex és az esetleges erotika miatt, hanem azért, mert fél Cicciolinától, nem mer róla mondani semmit, amit mond közben, az az, hogy neveltséges, de a végén mégis az olasz lány a nyerő.

Podmaniczky Szilárd

HOLMI-EST | „Ögörög magyar bagolyka”

Hat meg egy szereplője volt annak a szűkkörű, éppen ezért némileg családias hangulatú Móra kollégiumbeli irodalmi estnek kedden este és éjszaka, amelyen a Holmi néven nevezett irodalmi orgánom két szerkesztője: a tekintélyes küllemű, oroszánfrizurás és szivarozó Radnóti Sándor és az angolosan sápadt, keveset mosolygó Várady Szabolcs, valamint négy szerzője: Baka István, Kántor Péter, Kertész Imre és munkatársunk, Podmaniczky Szilárd mutatta be a lapot. A műsorvezető-kérdő-házigazda szerepét Csuhai István, a pécsi Jelenkor főszerkesztő-helyettese látta el.

Az első kérdések nyomában a lap formailag és tartalmilag egyaránt jellemző konzervatívizmusára utaltak. Radnóti Sándor bólogatott, de azért felmutatta a *Holmi* címlapját, melyen a puritán, ámbátor elegáns feliratú cím alatt igen nagy úr volt tapasztalható, egészen a lap alján „tartózkodó” „ögörög magyar baglyocskáig”. Egy ilyen úrt címlapjára tudniillik igazán konzervatív lap nem vállalna föl. *Réz Pál*, a lap másik — itt éppen jelen nem levő — szerkesztője a folyóirat indulásakor sokat hangoztatta a *Nyugatot*, mint követendő példát. Szerinte ez utóbbi lapnak nem akadt olyan száma, amelyben legalább egy remekmű ne fordult volna

elő. Mármint kollégája, Radnóti Sándor nem egészen osztja e véleményt, mindazonáltal a szerkesztési alapelvben, hogy tudniillik a Holminak a lehető legszínvonalasabban kell tükröznie a mai magyar kultúrát, bizonyára egyetértene. Sőt! Technikai kérdés: hogyan jelenik meg egy, a lapnak adott írás. A szerkesztői triumvirátusból (*Réz, Domokos, Radnóti*) két igenlő szavazat kell. (Nem esett szó az esetleges tartózkodásról.)

Ugyancsak technikai kérdés, hogyan áll össze egy szám. A versrovar általában adja magát, olyanekkel, mint *Petri György*, *Takács Zsuzsa*, *Rakovszky Zsuzsa*, *Baka István*. A szerkesztő Várady Szabolcs szerint, aki az est folyamán több kedves szűrást és fricskát kapott Radnótitól, mert hogy egyszerűen nem hajlandó saját lapjában publikálni, a fiatalabb generáció jeles képviselőitől sem zárkóznának el, ám példának csak az első publikációs *Halasi Zoltán* sikerült említeni.

Irodalmi folyóirataink egyik legakutabb problémája: jó prózát, sztorikat, hagyományos értelemben vett

történeteket „lámpással” kell keresni. Jelen pillanatban is a novella az egyik legkeresettebb irodalmi műfaj, de például, ha a lap kapna egy százoldalas kitűnő regényt, akkor minden bizonnyal az úgy jelenne meg, hogy az adott számban a szépirodalmi rovatot teljes egészében elfoglalná.

A kritikai rovatot működő elv szerint nem első-sorban bizonyos könyvekről szeretnénk hallani a szerkesztők, hanem bizonyos személyek véleményére kíváncsiak.

Az est második részében Baka, Kántor, Várady verseit, Podmaniczky kisprózáját olvasta föl, Kertész Imre pedig egy esszéjét. Az írók fölkerék, hasonlítva össze jellegük szerint a német és a bolsevik haláltáborokat. Tudni kell, hogy a különben kitűnő író, Kertész Imre fiatalon megjárta Auschwitz poklát. Az ő — itt némileg leegyszerűsített — véleménye szerint Auschwitz a mítosz, Kolima pedig a még mindig élő és működő valóság. Auschwitz egyszerűbb, lévén a kiválasztás embertelen mechanizmusában egyértelműen elkülöníthetők a jók és a rosszak. A bolsevik haláltáborokat bonyolultabbá teszik a mozgalom farkastörvényei. Auschwitz zárt és tiszta forma. Kész, mozdulatlan. Megtudtuk róla mindazt, amit meg kellett és meg lehetett tudni. Ám a szovjet haláltábor még mindig felderítetlen, tudásunk róla nem teljes, él. El.

Dal.

Új

ÉPÍTKEZŐK!

Egy helyen megvásárolhatja lakása szigeteléséhez szükséges anyagokat. Mezőtúr (Törökzentmiklósi úti), Kunszentmárton (Kossuth úti) TÜZÉP-telepeken

Therwoolin

RAKTÁR NYÍLT.

Japán csúcstechnológiai Therwoolin tulajdonságai:

- kiváló hő- és hangszigetelő
- nem éghető
- nem nedvszívó

Felhasználható:

- tetőtér-beépítéshez
- oldalfal szigeteléséhez (utólag is)
- padlófűtéshez
- csőszigeteléshez

SALGÓTÁRIANI ÜVEGGYÁRT

Vásárolok régi íróasztalt, vitrint, festményt, órát, lámpát, dísz tárgyat, régiséget stb.

Szeged,

József A. sgt. 29. sz.

(Szt. Miklós u. sarok).

Nyitva: 9—18 óráig.

Torda & Társa B. T.

Mezőgazdasági
Ingatlanközvetítő Iroda

**Vesz, elad,
közvetít.**

Szeged, Moszkvai krt. 32/A.
Telefon: 25-448.

Emlékmorzsákat rakosgatok. Egyetemi előadásairól, amelyeken Szeged néprajzát úgy ismertette, hogy a város múltja, művelődéstörténete és népelete együtt tárt föl előttünk. Jegyzeteimet föllapozva látom, hogy céduláiról már a szegedi táj népeleti monográfiájának fejezeit körvonalazta, pedig csak évek múlva fogott a *Szegedi nemzet* megírásához. Vidéki utakról, melyek közül legemlékezetesebbek a Tombácz János zombói tanyáján tett látogatások. Bálint Sándor megírta, hogy a zombói mesemondóra volt tanítványa, Kovács Álmós hívta fel a figyelmét. Nem hitte, hogy 1961-ben igazi mesemondó élhet még a tájon, anekdotázó parasztembernek vélte, ezért arra kérte tanítványát, hogy az egyik hallott mesét nagyjából írja le. Mikor a mesé-vázlatot megkapta, nyomban fölkereste Tombácz Jánost, és a mesegyűjtés, más munkái mellett, vagy tíz éven át kedves, számon tartott tennivalói közé tartozott. A gyűjtésre olykor hallgatott is magával vitte. A szeged-alsóvárosi paprikástársadalomból származó tudós professzor és a „szögedi föld”-ről a dorozsmai határba szakadt, eleven, fortélyos észjárású kisparaszt beszélgetései tanulságos emlékeim. Az ő-zó tájszólással beszélő professzor közvetlenségét, akkor minden bizonnyal az úgy jelenne meg, hogy az adott számban a szépirodalmi rovatot teljes egészében elfoglalná.

Csodáltuk hatalmas ismeretanyagát, amit szülővárosáról és a szakrális néprajzról fölhalmozott — de nem kevésbé csodáltam, hogy a hatvanas évek második felében, és később, 60. életévén túl is gyűjtőutakra járt, vállalta a terepmunka fáradalmait. Mielőtt Opusztaszeren megkezdte a szabadtéri néprajzi gyűjtemény telepítését, elvittem arra a mórakalmi tanyára, amelynek a lakóházát az áttelepítésre kiszemeltem. Örültem, hogy megfelelően találta a választást. Utána útba ejtettük Zákányt, ahol figyelmembe ajánlott egy későbarokk terméskőkeresztet, köből faragott korpuszszal. A kereszt akkor a plébánia udvarán hevert. Terveztük ugyanis, hogy az emlékparkba — a szegedi tanyára közelébe — út menti keresztet helyezünk. Sajnos, a telepítés elhúzódt. és a keresztet pár évvel később helyben állították föl.

Gyakran fölkereste a Tiszaparti közművelődési palotában a Somogyi Könyvtá-

A Móra Ferenc Múzeum és a Szegedi Akadémiai Bizottság néprajzi munkabizottsága Bálint Sándor-emlékülést rendez a legszegedibb szegedi halála 10. évfordulóján. Az előadások a múzeum dísztermében ma délelőtti 10 órától kezdődnek. Az emlékülés elnöke Trogmayer Ottó, előadók: Barna Gábor, Erdélyi Zsuzsanna, Grynaeus Tamás, Juhász Antal, Baráth János, Hetényi János, ifj. Lele József, Szabó József és Szilárdy Zoltán. Az alábbiakban közölt írás Bálint Sándor munkásságát foglalja össze — személyes emlékeket is felelevenítve.

rat és a múzeumot — egy-egy nélkülözhetetlen könyvért, baráti jó szóért. Amikor a múzeum igazgatója, Trogmayer Ottó vállalta a *Szegedi nemzet* vaskos kéziratának kiadását, sűrűsödtek látogatásai: hol több oldalas kiegészítések, hol korrektúrák kerültek elő elnyúlhatatlan akadtakájából. Szinte mindig sietett. Tudta, sok még a dolga, s mintha érezte volna, hogy kevés lesz az ideje.

Dolgos ember volt. Munkaszerezetében alsóvárosi paprikatermelő atyafiak dolgos hajlandósága jutott kifejezésre, amihez páratlan hivatástudat társult. Már fiatalon szülővárosa múltjának és népeletének kutatására tette életét. Összegyűjtött, leírt mindent, ami a Város — mert ő mindig így írta, nagy V-vel — művelődéséről, népeletéről, nyelvjárásáról, szólásairól elérhető volt. Szegedről írt számos könyve és tanulmánya közül kettő különösen kiemelkedik: a szegedi tájszólás ízeit leltárba szedő *Szegedi szótár* (1957) és a *Szegedi nemzet* három kötet (1976, 1977, 1980). Utóbbi minden bizonnyal a Szeged-kutatás eddigi legnagyobb, nehezen fölülmulható teljesítménye.

Munkásságának másik fő területe a vallásos népelet, amelynek feltárásában az 1930-as évek közepétől úttörő szerepet vállalt. Ilyen irányú kutatásait a *Népünk ünnepei* (1938), a *Karácsony, húsvét, pünkösd* (1973) és az *Ünnepi kalendárium I—II.* (1977) című kötetekben foglalta össze. Ezek a munkái széles látókörű, a hazai vallásos népeletet az európai egyház- és művelődéstörténettel összefüggésben szemlélő tudóst állítanak elének.

Mindenkihez segítőkész, jószágos, ám sokszor gyermekien naiv ember volt. Erre rá is fizetett. 1965. évi meghurcoltatása után nyugdíjba ment, és az egyetemi katedrát elhagyni kényszerülve, a munkába menekült. Eljöttek a több évtize-

des kutatómunka betakarításának esztendei.

Bálint Sándor, a pedagógus a szegedi tanítóképzőben, a tanárképzőben és a tudományegyetemen fiatalok százait nevelte a néphagyományok megbecsülésére, magyarságtudatra, s mindenekelőtt a szülőföld szeretetére. A mindig szolid, mosolygós professzort csak néhányszor hallottam a hangját kissé fölemelni: ilyenkor mindig nyelvi hibára figyelmeztette beszélgetőtársat, s buzdított mindenkit, hogy ne tagadja meg, beszélje az anyanyelvet, magába szívott nyelvjárását — akár az izes ő-zó, akár a tiszántúli tájszólás volt az. Régebbi tanítványai emlegetik megnyilatkozását az ország 1944. évi német megszállása és a zsidóüldözés ellen. Humanitás, vallásos meggyőződés és tolerancia egyszerre jellemezte.

Alig akad hazai város és táj, amely annyit köszönhet kutató tudósának, mint amennyit Szeged városa és a szegedi táj Bálint Sándornak. Életében mégsem volt része hivatalos elismerésben. A Magyar Néprajzi Társaság 1974-ben, 70. születésnapjára a Györfly István-érmét adományozta neki, amely alapítása óta a társaság, illetve a szaktudomány legnagyobb elismerését fejezik ki, de más kitüntetéséről nincs tudomásom. Halála után öt-hat évvel utcát, helyi néptáncgyűtest, majd általános iskolát, művelődési házat neveztek el róla, s tavaly teljesült Scheiber Sándornak a nekrológban írt jóslata: tisztelői fölavatták az alsóvárosi templom tövében emelt szobrát. Városa elismerte életében több ízben méltánytalanul mellőzött fiát. Magyar sors és utóélet a 20. században.

Életműve példa és önismeretünk gazdag forrása. Alakja egyre távolodik, de munkásságának hatása a szaktudományokban — s hiszem, Szeged népében is — elevenebb, mint valaha.

Juhász Antal

Két nyelven beszélő önzetlenség

Sok minden elképzelhető, lehet fantáziálni, tanácsot adni, ám a megvalósításakor gyakran kiderül, hogy se pénz, se (pénz)osztó. Ezek szerint a csodával határosnak kellene lenni, hogy a Deák Ferenc Gimnáziumban igen magas színvonalú idegennyelv-oktatás folyik.

Az európai oktatás formáihoz szeretnénk igazodni — mondta dr. Müller József igazgatóhelyettes —, bár nekünk sincs több pénzünk, mint más iskoláknak, eredményeink, tanáraink nagyon jó hozzáállásának, az angol, de főként az amerikai nagykövettségnek és a személyes segítségnyújtásnak köszönhető. A segítségnyújtáson nem pénzadományokat kell érteni, hanem könyveket, hanglemezeket, videofelvételeket. Nemrég megérkezett könyvtárunk gyöngyszeme — a 22 kötetes *The World Book Encyclopedia* —, melyért Gus Lewis-nak tartozunk köszönettel, aki Fulbright-ösztöndíjjal egy éven

át tanított nálunk. Az iskola könyvtárában közel kétezer angol nyelvű könyv található, melyek közül 200 az amerikai nagykövetésig tart. A British Council 750 font értékű könyvvét támogatja a nyelvi képzést, a Soros-alapítványtól a 200 ezer forintos könyvsomag egy része már megérkezett; az iskolába látogató külföldi vendégek és ösztöndíjasok mintegy 60 darab könyvet ajándékoztak nekünk.

Az önzetlen segítségnyújtás nélkül nehezen boldogulnánk a két anyanyelvű programmal — vélekedett dr. Bratinkáné dr. Polgár Edit, az angol nyelvi munkaközösség vezetője. A programban első és második osztályban 36—36, harmadikban pedig 18 tanuló vesz részt. A diákok az első tanév második félévétől angolul tanulják a történelmet, második osztályban a földrajzot, harmadikban a biológiát vagy fizikát vagy matematikát, at-

tól függően, hogy — milyen — angolul beszélő szaktanárokkal rendelkezünk. Pillanatnyilag is egy Fulbright-ösztöndíjas tanárnő *Miss Virginia Powell* —, egy amerikai, két angol és egy egyiptomi tanárnő oktat, iskolánkban; ők, külföldiek főként a társalgásban, az országismeretben nyújtanak nagy segítséget. Tanáraink és diákjaik gyakorlatait angol nyelvtanuláson — ugyan csekély létszámban — csereutakkal és ösztöndíjakkal oldjuk meg. A két anyanyelvű programban tanulók angolul és magyarul is érettségiznek azon tantárgyakból, amelyeket két éven át tanulnak, de sajnos, ezt nem fogadják el nemzetközi érettséginek.

Ha külföld felé nyitni akarunk, elengedhetetlen a nyelvtudás. A Deák Ferenc Gimnázium tanulóira e tekintetben is nagy feladatok várnak még.

P. Sz.